M. Szebeni Géza
Kádár János és Urho Kekkonen találkozásai

Egy finn kutató szerint Kekkonen látogatásait Magyarországon általában nagyra értékelték. Az MSZMP tisztelettel adózott az akkori idők egyik legjelentősebb államférfijának, s Kekkonent olyan politikusként mutatta be, aki hozzájárult a népek közötti béke, biztonság és barátság megteremtéséhez. Később, az EBESZ sikere után a magyar újságok is ezt méltatták benne. Kekkonen Finnország nemzetközi státusának szimbóluma lett. Kekkonen és Kádár látszólag megértették egymást, éveken át tartó politikai kapcsolatukat igazi barátság irányába fejlesztették. Amikor Kekkonen 1986-ban elhunyt, Kádár János hosszú megemlékezést írt róla, amely 1987 elején Finnországban és Magyarországon is megjelent.[1]

Ennek ellenére „igazi barátságról" aligha lehetett szó, mivel mindkettőjüket inkább a politikai szükségszerűség és haszonelvűség, mintsem a nemzetközi kapcsolatokban ismeretlen fogalmat jelentő „igazi barátság" vezette viszonyukban. Kádár meg jól tudta, hogy a szovjetek csak addig tömjénezik a finn elnököt, míg ez utóbbi a számukra megfelelő politikát folytat. Ettől függetlenül Kádár János egyetlen hivatalban lévő, a szovjet tömbön kívüli államfővel vagy miniszterelnökkel sem találkozott annyiszor, ahányszor Kekkonennel. Összesen hét alkalommal ültek egy tárgyalóasztalhoz, mely alkalmak közül Kádár számára vitán felül a finn elnök 1963 májusában abszolvált „magánlátogatása" volt a legfontosabb.

1962 vége és 1963 eleje a Kádár rendszer szempontjából roppant lényeges események hordozója volt. 1962. december 18-án az Egyesült Államok határozati javaslatot nyújtott be az ENSZ-ben a magyar kérdés napirendről történő levételére. Ezzel tulajdonképpen a Kádár-kormány elérte célját – anélkül, hogy különösebb ellenszolgáltatásra került volna részéről sor. Három hónappal később, 1963. március 22-én az új Országgyűlés nyitóülésén Kádár kormányelnökként hosszabb beszédet tartott, melyben kitért az amnesztia kérdésére is. A kérdés lezárására mutatott a magyar külügyminisztérium illetékes területi főosztályának a feljegyzése, miszerint „Az 1963. április 4-vel végrehajtott amnesztia következtében az amerikai kormánykörök pozitív értékelésben tüntetik fel Magyarországot, a függő kérdések rendezését azonban egy későbbi időpontban tervezzük elkezdeni, nehogy összefüggésbe lehessen hozni az amnesztiával."[2] Néhány nappal később az amerikai külügyminisztérium

[1] NYYSSÖNEN, Heino: *Kádár, Kekkonen és a magyar 1956 emléke Finnországban.* In: Történeti források és történeti emlékezetek. http://epa.oszk.hu/02200/02288/00014/pdf/Evkonyv56_14_2006-2007_356-370.pdf

[2] MOL XIX-J-1-j USA 1945-64 8. doboz, sz.n. (1963. május 2.)

nyilvánosságra hozta memorandumát (*Report on the changing situation in Hungary*), amit a szenátus Foreign Relation és a képviselőház Foreign Relation commetee-hez juttatott el. Érdemes röviden idézni. A dokumentum több részben elemezte a Kádár rendszert, illetve annak változásait:

Első rész: Elnyomás és forradalom: A magyar népet a Rákosi rezsim könyörtelenül elnyomta - következménye a magyar nép spontán felkelése 1956 októberében-novemberében. Ezt a felkelést a tömeges szovjet beavatkozás leverte, amit kemény megtorlás és újbóli elnyomás követett.

Második rész: *A magyar forradalom tartós hatása*: A tragikus bukás látszata ellenére a forradalom az igazság pillanata volt nemcsak a magyar nép számára, de a szovjet elnyomás alatt lévő kelet-európai nemzetek számára is. Kétségkívüli hatást gyakorolt a Kádár kormányra, hogy távolodjon az elnyomó rendszertől. Így 1960 és 1961 folyamán a magyar kormányban külső és belső nyomásra csakúgy, mint az USA és más nyugati kormány bátorítására egyre inkább növekedett az aggodalom, hogy belső stabilitást kell végrehajtani, jobban működő kapcsolatot kell a néppel kialakítani és megkönnyíteni a nyugattal való kapcsolatokat. 1962 elején a magyar kormány eme aggodalmai pozitív és határozottabb kifejezést nyertek, aminek eredménye kibékülés belpolitikája és a nyugattal való kapcsolatok javulásának a külpolitikája volt. A fejlemények bátorítóak.

Harmadik rész: Az *1963. március 22-i általános amnesztia*: Az újonnan megválasztott parlament március 21-i ülésén jelentette be Kádár a régóta várt általános amnesztiát. Úgy tűnik, hogy az amnesztia érvényes a legtöbb, ha nem az összes 1956-os elítéltre. Józan számítások szerint 3-4 ezer embert érinthet. Bár lista nincs, több eminens személy szabadult. Az amnesztia általános célja és alkalmazásának a gyorsasága építő jellegű.

Negyedik rész: Egyéb, mérsékletre utaló intézkedések: A Kádár kormány tovább folytatta az adminisztráció és a párt sztálintalanítását. Gerőt, Rákosi kizárták a pártból. A kommunista rendőrapparátus szoros ellenőrzés alá került, a rendőri önkény és terror alábbhagyott. A korrekt törvénykezés felé lépések történtek. 1962 novemberében Kádár kijelentette, „aki nincs ellenünk, az velünk van”, amivel az osztályharc élét tompította. A magyar kormány 1961 közepétől fokozatosan módosított az egyházak iránti magatartását. Békülékeny álláspontot foglalt el az értelmiség irányában, utazási szabadság, a szovjet blokkban szokatlan szabadsággal fejezhetik ki magukat a magyarok. A legérdekesebb változások a mezőgazdaságban láthatók – a magán háztáji gazdálkodás bevezetésével. Végül érdemes megemlíteni, hogy a magyar kormány bizonyos mértékben figyelembe veszi a nemzeti öntudatot, és valamilyen szintű autonómiája van Moszkva tekintetében. A kormány növekvő figyelmet tanúsít a nép jóléte iránt és a néppel való együttműködés alapjának kiszélesítése iránt.

Ötödik rész: Konkluzió: A fejleményeket objektíven kell szemlélni, nyugati mércével ez a fejlődés talán kevés, de figyelembe kell venni, hogy Magyarország kommunista állam a szovjet blokkon belül. A jelenlegi körülmények határozottabban jobbak, mint Rákosi

vagy a forradalom másnapján. A magyar nép körülményei jobbak – a lengyeleket kivéve – mint a többieké.[3]

A memorandumban foglaltak aztán a későbbi évek során a nyugati szövetségi rendszer diplomáciája Kádár értékelésének az alapjául szolgáltak és tették lehetővé számukra a korai Kádár rendszer köré vont „cordon sanitaire" felszámolását és a normális államközi kapcsolatok megteremtését. Arról nem beszélve, hogy a memorandum voltaképpen nemcsak a Kádár-rendszer legitimitását ismerte el, hanem visszaigazolta Kádár számára a saját politikai víziójának helyességét. Az amerikai külügyminisztérium memoranduma zárta le igazából a „magyar kérdés" hosszú történetét, és a dokumentált események tükrében megállapítható, hogy ez a diplomáciai csatározás a Kádár-rendszer első, nagy külpolitikai sikerét hozta. Az Egyesült Államok az évek során a magyar kérdés megszüntetése, a kapcsolatok normalizálása feltételeinek körét egyre szűkítette. A szovjet csapatok kivonulásának, a szabad választásoknak, a teljes körű amnesztiának, a családegyesítésnek, a Mindszenty-kérdés megoldásának a követelése után végül megelégedett az igazából csak részleges amnesztiával, és úgy, hogy a magyar kérdést még a részleges amnesztia meghirdetése *előtt* levétette az ENSZ közgyűlés napirendjéről. A Kádár-kormány így lényegében maradéktalanul érvényre juttatta a szovjet diplomáciával közösen kidolgozott álláspontját.

A magyar kérdés lezárása egyúttal a Kádár-kormány köré vont nemzetközi elszigeteltség falát is bedöntötte. 1963-ban addig nem tapasztalt intenzitással kapcsolódott a budapesti diplomácia a nyugati államokkal fenntartott érintkezések vérkeringésébe – ideértve természetesen a gazdasági-kereskedelmi kapcsolatokat is. A francia nemzetgyűlésben megalakult a francia-magyar baráti csoport, amit aztán magyar parlamenti delegáció párizsi látogatása követett, majd a francia iparügyi államtitkár budapesti útja folytatta a sort.[4] Kapcsolatfelvétel történt a brit kereskedelmi kamarával is, amit csak erősítettek a brit kereskedelmi és iparügyi miniszter budapesti tárgyalásai majd néhány hónappal később a magyar külkereskedelmi miniszter londoni megbeszélései. Gazdasági-kereskedelmi (és kulturális együttműködési) tárgyalásokat folytattak magyar partnereikkel a holland, görög, osztrák, dán, nyugat-német, olasz, norvég, finn miniszterek illetve kamarai vezetők. A Kádár-kormány nemzetközi politikai elfogadottságában kétségkívül mérföldkövet jelentett U Thant, az ENSZ főtitkárának júliusi, két napos budapesti tartózkodása. A nemzetközi kommunikáció terén pedig a rendszer jelentősnek minősíthető sikere volt Walter Lippmannak a korszak egyik, az amerikai közvéleményre nagy hatást gyakorló publicistájának négy napos, magyarországi látogatása. Lippmann útjának a súlyát jól érzékelteti, hogy fogadta őt Kádár János is.[5] A memorandum tette

---

[3] M. SZEBENI Géza: *Vigyázó szemetek Moszkvára vessétek… Fejezetek a Kádár korszak diplomácia történetéből.* Grotius e-Könyvtár 2011. In: http://www.grotius.hu/doc/pub/PIBONZ/2011_93_m.%20szebeni%20g%C3%A9za_vigy%C3%A1z%C3%B3%20szemetek%20moszkv%C3%A1ra%20vess%C3%A9tek%E2%80%A6.pdf

[4] Ide tartozik, hogy 1961. március 28. és április 6. között francia parlamenti küldöttség tartózkodott Magyarországon.

[5] Lásd *A magyar külpolitika 1956–1989. Történeti kronológia.* Összeállította Nagy Miklós. Budapest,MTA Jelenkorkutató Bizottság, 1993.

aztán lehetővé, hogy a finn elnök 1963 májusában a nyugat felé történő arcvesztés nélkül, ugyanakkor gyaníthatóan megfelelve a szovjet várakozásoknak több napos, „nem hivatalos" látogatást tegyen Magyarországon és megbeszélést folytasson Kádár Jánossal.

Ami a finneket illeti, több mint fél évszázad elteltével is úgy tűnik, hogy rendkívüli körültekintéssel kezelték az egész, 1956-hoz kapcsolódó kérdéskört – és jó okkal. Az óvatosságot mutatta a helsinki magyar követ 1956. november 15-ei rejtjeltávirata, melyben a követ azt jelentette, hogy finn hivatalos kormánykörök nem nyilatkoznak (mármint a november 4-i szovjet beavatkozásról), de beszélgetések során hangsúlyozzák a függetlenség jelentőségét. A kormányzat gondosan kerül minden szovjetellenes állásfoglalást és hangsúlyozza a finn-szovjet baráti kapcsolatok fontosságát – így a jelentés.[6] Mi több, valamivel később Kekkonen bizalmasan közölte a magyar követtel, hogy a finn ENSZ delegáció a magyar kérdés felvetés elleni szavazásra kapott utasítást – majd kijelentette, hogy elfogadja a magyar követ vacsora meghívását.[7] Az 1956 januárjában az elnöki posztra választott – és 1981-ig ott is maradt – Kekkonen a novemberi szovjet beavatkozás kapcsán Hruscsovot a „vérontás elkerülésére" kérte. Mivel kérése süket fülekre talált, „naplójában Finnország számára figyelmeztető jelként értékelte az agresszív szovjet intervenciót."[8] Nem minden alap nélkül.

Moszkva szemében mindig is szálka volt a független Finnország, s mint azt a hajdani, elsőrendű finn szakértőként aposztrofált, helsinki szovjet nagykövet egy hosszabb interjúban elmondta a szovjet–finn barátság hangoztatása nem volt más, mint kiüresedett frázisok zsolozsmázása. Ráadásul, a Szovjetunió soha nem akarta elismerni a finn semlegességet, erre gyakorlatilag csak az EBEÉ sikeres lezárását követően került sor.[9] Ezt megelőzően Moszkva egyáltalán nem zárta ki annak a lehetőségét, hogy adott esetben (a korábbi bevált receptet alkalmazva) jól megszervezett forradalommal terelje vissza a finneket a karámba. Ezen felül a fentebb idézett, a finn ügyeket kitűnően ismerő helsinki szovjet nagykövet Jurij Gyerjabin az NDK külügyi levéltárából előkerült dokumentumok szerint azt fejtegette kelet-német kollégáinak, hogy Kekkonen kétarcú politikát folytat a finn stratégiai célkitűzéseket és a finn integrációs törekvéseket illetően. (Ez utóbbi esetében a finn-közös piaci szabadkereskedelmi megállapodásának előkészítéséről volt szó.) Majd hozzáfűzte, hogy véleménye szerint Kekkonen nyugat-barát, a monopolkapitalizmus oldalán áll, annak ellenére, hogy haladó szelleműnek állítja be magát és állítása szerint megérti a Szovjetunió politikai törekvéseit. „Íme, ez a valódi Kekkonen." – vonta le vészjósló következtetéseit Gyerjabin.[10] Ráadásul Kekkonen lelkén egyéb „bűnök" is száradtak. 1940-ben ő volt az egyetlen képviselő a finn parlamentben, amelyik a finn–szovjet háborút lezáró és a

[6] MOL XIX-J-1-z Finnország 5. doboz, 3974

[7] MOL XIX-J-1-z Finnország 5.doboz, 9996

[8] HALMESVIRTA, Anssi: *Bevezetés: együtt – két úton. Magyarország es Finnország útja a XX. század elejétől napjainkig.* In: Sievers, Jaakko (Szerk.): *Rokoni körben. A magyarországi finn képviselet története.* Budapest, Finn Nagykövetség, 2010. 16.

[9] *Interjú Jurij Gyerjabinnal.* In: barents.oberver.com – 2013.03.30.

[10] Helsingin Sanomat – International edition-culture. 2013.03.30. Jukka Seppinen monográfiája Kekkonen elnökről.

finneket súlyosan büntető moszkvai szerződés ellen szavazott, arról meg nem is beszélve, hogy a polgárháború idején a fehérek soraiban harcolt s részt vett fogoly vöröskatonák kivégzésében. Kekkonen múltjának e „sötét foltjait" szovjet részről nyilván gondosan archiválták – egy esetleges későbbi felhasználásra várva.

Így hát, a finnek legelemibb nemzeti érdeke azt diktálta, hogy még csak véletlenül se hágjanak az orosz medve lábára, annál is inkább, mivel valódi Damoklesz kardként függött a fejük felett a szovjetekkel 1948-ban aláírt barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés.[11] Ez utóbbi értelmében Finnország kötelezettséget vállalt arra, hogy szovjet segítséggel ellenálljon „Németország vagy szövetségesei" őt, illetve területén keresztül a Szovjetuniót ért támadásnak. E súlyos fenyegetésekkel terhes szerződés ellenében viszont a szovjetek elismerték a finnek azon óhaját, hogy kívül maradjanak a két szuperhatalom gerjesztette konfliktusokon. Elismerték, de ez az elismerés igen bizonytalan lábakon állt s csak Moszkva pillanatnyi érdekeitől függött. A helyzet kényes voltát jól mutatta az 1961. október 30-án kirobbant, ún. jegyzék válság. A finneknek küldött szovjet jegyzék – a barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés ama pontjára hivatkozva, amelyik a két ország biztonságát érintő vészhelyzet esetén kétoldalú megbeszélést írt elő – rámutatott az NSZK militarizálásának és a háborús fenyegetésnek a veszélyeire és azonnali, „katonai természetű" konzultációkat indítványozott. A jegyzék küldése egybeesett az újabb „berlini válságnak" és Kekkonen amerikai látogatásának időpontjával. A szerződés katonai rendelkezéseinek az aktiválása szovjet részről egyéb súlyos kilátások mellett még annak a lehetőségét sem zárta ki, hogy ismét szovjet katonai támaszpontokat állítanak fel Finnországban – ami de facto a finn függetlenség végét, a finn „pozitív semlegesség" külpolitikai vonalának összeomlását jelenthette volna. A jegyzék által telepített aknát Kekkonen novoszibirszki villámlátogatása során Hruscsovval folytatott tárgyalása hatástalanította.[12] A hatvanas években aztán a finn külpolitika számos olyan kezdeményezést tett – javaslat az észak-európai atomfegyvermentes övezet létrehozására, az EBEÉ összehívására, stb. –, mely kezdeményezések nem álltak messze a szovjet külpolitika törekvéseitől.

A magyar–finn kapcsolatokat és a Kádár–Kekkonen viszonyt illetően alighanem tévedés az a megállapítás, hogy „Kekkonen és Kádár egyetértése azon a gondolaton alapult, hogy a különbségek ellenére a két országnak ugyanazok a céljai a nemzetközi szintéren. Ezt a politikát különösen az 1970-es években az EBEÉ időszakában hangsúlyozták."[13] Bár a finn elnök és politikus társai kétségkívül roppant veszélyes tojástáncot jártak egy kőhajításnyira a Szovjetuniótól, Moszkva nem tarthatta őket olyan rövid járszalagon, mint Kádárt és nemzetközi téren, ha nehezen is, de érvényesíteni tudták nemzeti érdekeik nagy részét. Nem elhanyagolható az a roppant fontos tény sem, hogy Finnország független volt – és nemzetközi téren ennek megtartása volt Kekkonen legfontosabb célkitűzése.

---

[11] A Szovjetunió ugyanilyen szerződésekkel kötötte gúzsba „szövetségeseit".

[12] Jelen dolgozatnak nem feladata annak a nézetnek az elemzése, hogy az egész „jegyzék ügyre" Kekkonen újraválasztás érdekében került sor – vagyis a szovjetek gerjesztenek egy válságot, amit Kekkonen megold.

[13] VARES, Mari: *Kádár János és a kádári Magyarország képe Finnországban 1956 és 1988 között.* In: *Múltunk,* 2012. 1. sz. 107.

Magyarország szuverenitása ellenben erősen korlátozott volt, de tagadhatatlan, hogy a szovjet birodalom nyugati peremvidékén elterülő kisállamként a nyugati szövetségi rendszerrel fenntartott kapcsolataiban jóval túllépett saját, objektív körülmények szabta helyi értékén. Az Egyesült Államok által Budapestnek szánt „közvetítő szerepen" túlmenően a nyugat figyelmét az is motiválta, hogy eladósodottsága folytán Magyarország volt a Varsói Szerződés „leggyengébb láncszeme", minek folytán Kádár olyan engedményekre kényszerült a rendszere békés túlélését biztosítandó, amely engedmények nolens volens lazították a szovjet birodalom monolit berendezkedését. Azonban látni kell, hogy a magyar külpolitika a szovjet globális külpolitika rendszerének az egyik alrendszere volt, és a szovjet globális rendszeren belüli viszonylag szabad mozgása nem jöhetett létre a Moszkvával történt szoros egyeztetés, a Moszkvától kapott engedély nélkül. Vonatkozik ez a Kádár és Kekkonen találkozókra és általában a magyar-finn kapcsolatokra is. Kádár nem feledkezett meg erről, amit jól mutat az is, hogy nem sokkal Kekkonen első budapesti látogatását követően mintegy jelezve a két ország közötti érintkezések határait kijelentette Pelos budapesti finn nagykövetnek, hogy Magyarország figyelemmel kíséri Finnország külpolitikáját és *a Szovjetunióhoz fűződő viszonyát* (kiemelés tőlem).[14] Amiből „mint napra éj következik", hogy eltérően Kekkonentől, Kádár legfontosabb célkitűzése nemzetközi téren azért mégiscsak a szovjet álláspontok és érdekek, a szovjet nagyhatalmi politika támogatása volt – abból a teljesen helytálló következtetésből kiindulva, hogy rendszere létének alapfeltétele a Szovjetunió léte.[15]

1961 tavaszán a magyar vezetés kísérletet tett arra, hogy enyhítsen a nyugat ellenséges vagy jobb esetben közömbös magatartásán. Puja Frigyes külügyminiszter helyettes vezetésével ún. jószolgálati küldöttséget indított a kisebb észak-nyugati országokba. E tekintetben is bírták Moszkva bíztató egyetértését, miszerint a térségben különösen „a területileg kisebb szocialista országok számára nyílnak lehetőségek, amiket ki kell használni." Annak ellenére, hogy általában óvatos – elsősorban gazdasági-kereskedelmi – kapcsolatfejlesztési kísérletről volt szó, Puja márciusban abszolvált helsinki „good-will tour"-ja kapcsán felmerült Kekkonen budapesti látogatása. Arról volt szó a magyar elképzelés szerint, hogy Kekkonen magánlátogatást tenne gyógykezeltetés okán (epeműtét), ami feltehetően tompítaná az ügy élét. A magyar szándékról azonban értesült a Helsinkiben működő többi szocialista képviselet is, információjukat persze azonnal haza jelentették. Erre megkezdődött az ilyenkor szokásos „versenyfutás", és mindenki meghívta Kekkonent. Így aztán a roppant kínos helyzetet feloldandó az amúgy is elnökválasztásra és amerikai útra készülő a finn elnök végül azt mondta, nem megy sehova.[16] A meghívása körüli tolongás még jól is jött a finn elnöknek, mivel 1961-ben roppant kínos lett volna az ENSZ által pellengérre állított Magyarországra utazni. Bár Kekkonen nemleges választ adott a meghívásra, arra késznek mutatkozott, hogy Puját tisztelgő látogatáson fogadja. Erre végül nem került sor.[17]

[14] VARES 2012: 112.

[15] E tekintetben teljesen irrelevánsak azok a hajdani, jól ismert mantrák, hogy „Kádár megnyerné a szabad választásokat" – ugyanis e választásokat soha senki nem írta ki.

[16] MOL XIX-J-1-j-Finnország 5. doboz 004973

[17] MOL XIX-J-1-j Finnország 5. doboz 003424

Az 1963-as látogatás ügye húzódott.[18] Kekkonen főleg belpolitikai okok miatt nem tudta elkötelezni magát. Magyar részről – elsősorban az ország nemzetközi presztízsét helyreállítandó – külpolitikai megfontolások miatt a látogatásnak hivatalos jelleget szerettek volna adni. A magyar képviselet ezzel kapcsolatban is állandó konzultációs kapcsolatban állt a helsinki szovjet nagykövetséggel. Kekkonen meghívásáról a helsinki magyar nagykövet tájékoztatta a szovjet nagykövetet, s mint jelentette Budapestnek, szovjet kollégáját „Minden részlet külön érdekelte."[19] Finn részről világossá tették, hogy nem lehet szó hivatalos látogatásról, maga Kekkonen is „hangsúlyozottan érzékeltette", hogy magánlátogatásról van szó – tartott az otthoni támadásoktól és a nyugati hatalmak rosszallásától. Kádárral folytatott megbeszélésére (amiről az első magyar program javaslatban az állt, hogy „mi ne kezdeményezzük", „Várjuk, hogy kívánságukkal ők maguk jöjjenek elő."[20]) nem vitte magával a finn nagykövetet és az elől is elzárkózott, hogy látogatásáról közlemény jelenjen meg. A magyar értékelés szerint Kekkonen magyarországi útját az indokolta, hogy a Szovjetunión kívül még nem járt szocialista országban és személyes rokonszenvet érez a magyarok iránt. A Bem rakpart abban látta a finn elnök látogatásának a jelentőségét, hogy „az első fejlett kapitalista államfő – ha nem is hivatalos – látogatást tett. Látogatása megnyithatja az utat más fejlett kapitalista ország vezetői előtt is."[21] A finn elnök útjának eseményeiről a helsinki magyar nagykövet annak rendje s módja szerint tájékoztatta a „barátiakat" s a szovjet nagykövet „szokásos szűkszavúságával megjegyezte, hogy a látogatást eredményesnek tekinti."[22]

Bár a jugoszláviai hivatalos útja befejeztével Budapestre érkező Kekkonen magánlátogatást tett, programja és az ilyenkor szokásos külsőségek (a katonai díszelgő alakulatokon kívül) gyakorlatilag megegyeztek a hivatalos elnöki programokkal. A Népszabadság bőséges, fényképes beszámolókkal tájékoztatta a hazai közvéleményt az eseményről, Kekkonen elismerő szavairól, arról a munkáról „melyet a magyar nép végez országa építéséért, a jólétért és a jövőért." A kölcsönös virágdobálásokon túlmenően persze a látogatás legjelentősebb aktusa mégiscsak az ekkor miniszterelnöki posztot is betöltő Kádárral folytatott megbeszélés volt. Erre 1963. május 14-én került sor – megfelelően az MSZMP Politikai Bizottsága döntésének, ami azt is tartalmazta, hogy erről a találkozóról nem kell kommünikét kiadni.[23]

A fennmaradt (és emlékezetből lejegyzett) tolmácsjelentés szerint Kádár nagyra értékelte az elnök ténykedését a béke érdekében, és örömét fejezte ki amiatt, hogy elfogadta a magyarországi látogatásra szóló meghívást. Kekkonen kijelentette, hogy erre azért került sor, mert nagyra értékeli azt a politikát, „amit az ön bölcs vezetésével, miniszterelnök úr, az önök kormánya folytat." Kádár külön kitért 1956-ra (mint később is mindig) és mondandójának legnagyobb részét végül is ez jelentette. Az akkorra már kánonként használt hivatalos álláspontnak megfelelően azt az események bonyolult láncolatának nevezte, különösen az előidéző tényezőket figyelembe véve, amikben

[18] MOL XIX-J-1-j 5. doboz 00874/1
[19] MOL XIX-J-1-z Finnország 5. doboz 3053
[20] MOL XIX-J-1-z Finnország 5. doboz 7237
[21] MOL XIX-J-1-j Finnország 5. doboz sz.n.
[22] MOL XIX-J-1-j Finnország 5. doboz 003531/1
[23] M-KS 288.5/300 ö.e.

része volt az előző vezetés hibáinak és „sok másnak is”. Szólt az Egyesült Államok és Nagy-Britannia szerepéről, de mint mondta, „ezzel nem akar részletesebben foglalkozni”. Viszont határozottan kijelentette, „El kellett határozni magunkat, hogy erélyesen rendet csináljunk, nem engedhettük, hogy a mi országunk a tűz áldozatává váljon.”

Kekkonen igazat adott Kádárnak. Ezt követően kifejtette, hogy az 1948-as finn–szovjet barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést a Szovjetunióval azért kötötték, mert nem akarták, hogy bárki is saját céljai érdekében számoljon Finnországgal. A nyugati hatalmak konkrétan foglalkoztak azzal a lehetőséggel, amit számukra Finnország jelenthetett volna (Moszkva ellen). A finnek kinyilvánították azt a véleményüket, hogy keleti szomszédjukkal jó viszonyban vannak, és ebből kifolyólag a nyugattal is jó viszonyban tudnak élni. Ez a politika szükséges az olyan kis ország számára, mint Finnország. Kádár ezt helyeselte, majd újból visszatérve 1956 kérdéskörére kijelentette, hogy a dolgok annyira normalizálódtak Magyarországon, a kormány politikája iránti bizalom annyira megnőtt, hogy „mi lezárhattuk 1956-ot”. Több mint 3000 ember közkegyelemmel szabadult – mondta -, „a meglévő ellenség annyira kevés számú és elszigetelődött, hogy nem okozhat károkat”. Kekkonen kifejezte abbeli véleményét, hogy ez a cselekedet – 1956 lezárása – „rendkívüli bölcsességről” tesz tanúságot. A tolmácsfeljegyzést tartalmazó aktában szereplő külön bejegyzés szerint a megbeszélésen jelen lévő későbbi külügyminiszter (aki állítólag szintén a Kádárt szállító szovjet páncélosokkal érkezett Budapestre) kijelentette, hogy Kekkonen még azt is mondta Kádárnak, hogy „a nálunk látottak, tapasztaltak alapján számára érthetetlenek az 1956-os események”.[24]

Az első Kádár–Kekkonen találkozó történetéhez további adalékokat nyújt a finn államfő naplója, amelyben megörökítette a magyar vezetővel folytatott megbeszélése nyomán kialakult benyomásait. Mint írja: „Kádár igazán kellemes és érzékeny ember benyomását kelti. […] Csendes, ironikus humora van. Nyíltan beszél az 1956-ban történtekről. Rákosi súlyos hibákat követett el, de a segítségről szóló nyugati ígéretek provokálták ki a felkelést. Kérdeztem Mindzenthyről [sic]. Ha nem kért volna menedéket az amerikai követségen, már kegyelemben részesült volna. M. nem jelentett nagy problémát 1956 őszén a kiszabadulását követő beszédek miatt. Habsburg-restaurációt akart. M. ügye csak egy apró epizód Magyarország és a katolikus egyház viszonyában. Ebben az ügyben van némi hasonlóság Kádár és Lengyelország között. Rákosi és Mindszenthy között is van hasonlóság, amennyiben mindketten olyan országban kértek menedéket, amelyet nem szeretnek. Mindszenthy árt a katolikus egyháznak, csakúgy, mint Rákosi a kommunizmusnak. Dobi nyíltan beszélt arról, hogy az erőszakos kollektivizálás során milyen óriási hibákat követtek el. Tényleg óriási hibákat […].”[25]

A magyar vezetés szempontjából teljes sikert hozó és Kádár politikáját visszaigazoló Kekkonen látogatás utóéletének érdekes eleme egy, 1963. június elejéről származó feljegyzés a magyar művelődési miniszter tollából a magyar–finn kulturális vegyes bizottság ülését követően. Eszerint a finn delegáció vezetője elmondta neki, hogy Kekkonen azt nyilatkozta, hogy magyarországi útja jobb volt, mint a jugoszláviai és igen

[24] MOL XIX-J-1-j Finnország 5. doboz 003531/6
[25] NYYSSÖNEN 2007: 15.

jó véleménnyel volt a látottakról, Kádárról és, hogy az egyik finn lap megtámadta Kekkonent magyarországi útja miatt. Az elnök őt, a finn delegáció vezetőjét bízta meg, hogy nézzen utána az ügynek. Kiderült, hogy a szerkesztőségben van néhány újságíró, akit az amerikaiak pénzelnek. Ezért először azt gondolták, hogy az amerikaiak nem helyeselték a finn elnök magyarországi útját. Viszont a tájékozódással szintén megbízott washingtoni finn nagykövet azt jelentette, hogy Kennedy elnök személyes egyetértését fejezte ki az úttal kapcsolatban és elmondta, hogy ő maga is változtatni kíván Budapest iránt politikáján.[26] Ami meg is történt.

A finn elnök legközelebbi budapesti látogatására 1969. szeptember 30.–október 1-én került sor, egy Romániát és Csehszlovákiát is érintő körút részeként. Ez alkalommal hivatalos államfői utazásról volt szó, ami rendkívül gondos előkészítés igényelt, tekintettel a megváltozott nemzetközi körülményekre illetve a szovjet–finn kapcsolatok gyakorlatára. Első lépésként a magyar külügyminisztérium Moszkvában tájékozódott arról, hogy a szovjet vezetők milyen formában találkoztak Kekkonennel. A válaszban az állt, hogy Brezsnyev általában a nyugati személyiségekkel a program nem hivatalos részében találkozik. amennyiben a vendég kifejezetten óhajtja, nem hivatalos formában eszmecserét folytat vele, olykor részt vesz a vendég tiszteletére adott hivatalos vacsorán vagy ebéden.[27] A magyar program javaslat is ezt a sémát követte nagy vonalakban oly annyira, hogy a közvélemény csak a finn elnököt kísérő külügyminiszter sajtótájékoztatójából tudta meg, hogy Kekkonen Kádárral is tárgyalt.

A látogatás fontosságát jól mutatta, hogy a moszkvai magyar nagykövet 1969. szeptember 25-én „Statissime" (azonnali) jelzéssel több oldalas rejtjeltáviratot küldött a szovjet–finn kapcsolatokról. Közlése szerint a viszonyt alapvetően a szovjet–finn barátsági és együttműködési szerződés határozza meg. A politikai érintkezések legfelső szinten, nagy rendszerességgel történnek. Kekkonen gyakran látogat a Szovjetunióba, a szovjet és a finn külügyminisztérium munkatársai gyakori konzultációkat folytatnak. A kereskedelmi-gazdasági kapcsolatok jelentős volumenűek. A szovjet illetékesek rámutattak, hogy a pozitív együttműködés mellett bizonyos negatív tendenciák is jelentkeznek a finn külpolitikában és a kétoldalú kapcsolatokban. Utóbbi időben tapasztalható a finn jobboldali erők felélénkülése, melynek következtében ezek a körök másképpen értelmezik a pozitív semlegesség külpolitikai vonalát és megfeledkeznek arról, hogy a szerződésnek katonai oldala is van (!). Kekkonen részéről – bár pozitív külpolitikai irányvonalat követ - érezhető bizonyos manőverezés. Mindig hangsúlyozza a Szovjetunióval fennálló nagy barátságot, de nem lép fel kellő eréllyel a jobboldali tendenciák ellen. Szovjet részről nem nézik jó szemmel – így a távirat -, hogy a finnek beléptek az OECD-be, továbbá, hogy szorgalmazzák az északi országok együttműködése szervezetének a létrehozását, ez ugyancsak a jobboldali (értsd a Szovjetunió ellenes) erők pozícióit erősíti. Jelentősnek értékelik Finnország szerepét az EBEÉ kezdeményezésében. A finnek egyelőre nem ismerik el az NDK-t és a szovjetek nem értik világosan, hogy Kekkonen miért nem tér vissza ismételten az észak-európai atommentes övezet létrehozásának a kérdésére, ami az ő saját terve volt. Mindezzel együtt szovjet részről elégedettek a Paasakivi–Kekkonen neve fémjelezte „pozitív semlegesség" külpolitikai irányvonalával. Fontosnak tartják Kekkonen elnökkel a

[26] M-KS 288.5/299 ö.e.
[27] MOL XIX-J-1-z Moszkva 12531

rendszeres találkozókat, mert ez erősítheti a Paasakivi–Kekkonen-vonal érvényre jutását és gyengítheti a jobboldali, negatív tendenciák érvényre jutását. A szovjetek várakozással tekintenek Kekkonen néhány szocialista országban tett jelenlegi látogatásai elé – fejeződik be a moszkvai magyar nagykövet jelentése.

A látogatás protokoll része bővelkedett gesztusokban. Kekkonent az ELTE díszdoktorává avatta, az ő tiszteletére illetve az általa adott díszebéden Kádár jelen volt, sőt mit több, mikor Kekkonent csepeli látogatásra vitték Kádár is elkísérte. Ettől függetlenül még augusztusban a Politikai Bizottság „tudomásul vette", hogy a Külügyminisztérium visszavonta azt a javaslatát, hogy Kekkonen Debrecen díszpolgára legyen.[28] A tárgyalások alatt Kádár nagyra értékelte a finnek 1956 utáni magatartását, örömét fejezte ki, hogy a kapcsolatokat tisztességes szinten tartották. Válaszában Kekkonen kifejtette, hogy a közvélemény miatt ők (a finn politikai vezetés) óvatosak voltak. Utalt arra, hogy elődjével, Paasikivi elnökkel mire jutottak a kérdés megvitatása során: amikor Magyarország és a Szovjetunió bajban van, bírálat helyett helyesebb megérteni őket. Kádár a Csehszlovákia ellen indított támadás hátterét is megvilágította, és az ott történteket párhuzamba állította Magyarországgal: Csehszlovákiában ugyanazokat a hibákat követték el, mint amelyeket 1956 előtt Magyarországon. Kekkonen szerint 1956 arra tanított, hogy más nemzetek és pártok belügyeibe nem szabad beavatkozni. Naplójában az 1968. szeptemberi megszállást 1956 történelmi tapasztalatain keresztül értékelte: „Ennek a válságnak nincs akkora hatása, mint 1956-ban Magyarországnak."[29] Végül Kekkonen rendkívül elismerően nyilatkozott budapesti fogadtatásáról – „soha nem felejtem el és a legjobb lenne máris visszautazni".[30] Majd később a helsinki magyar nagykövet azt jelentette, hogy Kekkonen a Kádárral való megbeszélés hatására kérte a találkozót a nemzetközi élet porondjáról kitiltott Husákkal.[31] Egyébként Kekkonen e budapesti útjáról készült jelentés az általános gyakorlattól eltérően nem került a Politikai Bizottság elé – holott a tárgyalások egyik legfontosabb és legújszerűbb eredménye a két ország közötti vízummentességi megállapodás volt.

Kekkonen két magyarországi útja után teljes természetességgel vetődött fel Kádár finnországi látogatásának a terve. Ennek hivatalos formába öntése elég sokáig váratott magára, s ennek fő oka Kádár óvatossága volt. Helsinki útjának előkészítése később aztán gyakorlattá vált, vagyis Kádár először „beosztottjait" utaztatta a szóban forgó országba azért, hogy elvégezzék az „aprómunkát", majd amikor teljesen biztos volt az ő látogatásának problémamentes lebonyolítása, ő is útra kelt. Finnország vonatkozásában külön számításba kellett venni azt, hogy első, szovjet tömbön kívüli útjáról volt szó, melynek előkészítése még a szokásosnál is nagyobb gondosságot igényelt. Ennek megfelelően Fock Jenő miniszterelnök 1971. január 18-22 között tett hivatalos látogatást Finnországban a finn miniszterelnök meghívására. Fogadta a köztársasági elnök is.

[28] M-KS 288.f.5/497 ö.e.
[29] NYYSSÖNEN 2007: 17.
[30] MOL XIX-J-1-z Finnország 5. doboz 13883
[31] Uo. 4179

A látogatásról készült jelentés[32] szerint a magyar tárgyalási cél a biztonsági konferencia előkészítése volt „a finn kormánnyal is együttműködve keressük minden akadályozó tényező ellenére az újabb kezdeményezések lehetőségeit politikai, gazdasági, kulturális és társadalmi téren egyaránt.” A finnek fontosnak tartották kifejteni Fock Jenőnek, hogy a Közös Piaccal folytatott tárgyalásaik (mely tárgyalások a szovjeteket rendkívüli módon irritálták) során arra törekszenek, hogy a jövőben is fejleszthessék kapcsolataikat a szocialista országokkal. A kétoldalú viszonyt pozitívan értékelték és egy sor olyan a politikai, gazdasági, kereskedelmi együttműködés terén kínálkozó lehetőséget tártak fel, amely igen előnyös volt Magyarország számára. Lényeges eleme volt az a döntés, hogy a finn–szovjet kapcsolatokat mintázó konzultációs mechanizmust hoznak létre a magyar és finn szakminisztériumok között.

Losonczi Pál 1971. augusztus 23. és 26. között abszolválta az első magyar államfői látogatást Finnországban. A Politikai Bizottságnak készített jelentés szerint[33] Kekkonen igen nagy hangsúllyal fejtette ki, hogy a finn külpolitika egyik fontos eleme a szovjetekkel fenntartott jó viszony. Az 1970-ben további húsz évre meghosszabbított barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés bizonyította, hogy a megrontására irányuló erőfeszítések kudarcot vallottak. A finn aktív semlegesség hozzájárul az európai helyzet stabilizálásához. Kádár formális meghívása és e mondatok voltak tulajdonképpen Losonczi útjának a kulcselemei, melyek nélkül aligha kerülhetett volna sor Kádár két évvel későbbi útjára, amelynek túlbiztosítására mutat az, hogy a Politikai Bizottság 1973. május 22-én elfogadta a külügyminisztérium arra irányuló javaslatát, hogy a Központi Bizottság illetékes titkára konzultáljon szovjetekkel Kádár útjáról. E konzultációról nem maradt fenn dokumentum, de a szovjetek nyílván zöldre állították a lámpát, mivel még Biszku Béla is kiutazott 1973. június 11-én, s vitte haza Kekkonennek a rezidenciáján elhangzott üzenetét, miszerint „meleg szívvel és kitárt karokkal készül a látogatásra.”[34]

Kádár alapos körültekintéssel előkészített útjáról (1973. szeptember 25–28.) szóló jelentésből is kiviláglik, hogy Kádárban milyen erősen volt jelen az 1956–1957-ben játszott szerepét illető önigazolási kényszer másrészt pedig az, hogy milyen szoros volt kötődése a szovjet külpolitikai törekvésekhez. Kádár megbeszéléseire feszült finn belpolitikai helyzetben került sor. Kekkonen erről adott tájékoztatása során elmondta, hogy súlyos gondot jelentett a magas infláció, az ipar szerkezetének átalakítása, a nem elégséges szintű termelékenység – annak minden következményével együtt. A belpolitikai válság megoldására és a szovjet fenntartások enyhítésére Kekkonen – mint mondta – szeretné bevonni a kormányba a finn kommunista pártot, és a vele szövetséges Népi Demokratikus Uniót.

[32] MOL XIX-J-1-j Finnország 43. doboz.00640/4
[33] MOL XIX-J-1-j Finnország 43.doboz. 00645/21
[34] MOL XIX-J-1-z Finnország 19.doboz 1965-1975.

A kommunisták azonban nem hajlandóak kormányzati felelősséget vállalni, nem akarnak osztozni a terhekben, de így megfosztják magukat a konstruktív szerepvállalás lehetőségétől. Kekkonen külön kitért arra, hogy a Közös Piaccal parafált megállapodást alá akarja írni, azonban a szovjet vezetők továbbra sem tartják jó megoldásnak a Közös Piaccal kötendő szerződést. Kekkonen hozzáfűzte, hogy nem érti egészen pontosan, mi motiválja a szovjet álláspontot. Feltételezi, a szovjet vezetők attól tartanak, hogy a finn példa nyomán esetleg a kisebb KGST országok is hasonló jellegű megállapodásokra törekednének a Közös Piaccal. Elismeréssel szólt a magyar-finn kapcsolatokról. Bár a kétoldalú kereskedelmi forgalom a négyszeresére nőtt, a magyar részesedés a finn külkereskedelemből csupán 0,4%, s ennek növelésére konkrét lépésekre van szükség.

Kádár válaszában nagyra értékelte a finnek nemzetközi szerepét, ami bizonyítja, hogy egy kis ország is fontos szerepet tud játszani. Megköszönte a finnek 1956-ot illető korrekt magatartását. (A Bem rakpart a látogatás előtt összeállított egy háttéranyagot Finnországról, külpolitikájáról és a két ország kapcsolatairól. Ebben kiemelték, hogy Finnország 1956 után nem csatlakozott a Magyarország elleni bojkotthoz. Ezt Finnország Szovjetunióhoz fűződő viszonyával magyarázták.) A kétoldalú viszony rendkívül jó, egyetlen más kapitalista országgal sincsenek ilyen jó kapcsolatok. Kádár a kapcsolatok harmadik lábát – a gazdasági-kereskedelmi forgalmat szinté gyengének ítélte meg. Megállapította, hogy a nemzetközi kérdéseket a két kormányzat hasonlóan ítéli meg, majd üdvözölte a finn közeledést a KGST-hez. Kifejezte aggályait amiatt, hogy a finnek Közös Piaccal létesített kapcsolatai okán a Finnországba irányuló kivitel kis magyar volumene sem maradna meg.

Ezt követően Kádár rátért a Kekkonen által „nem értett" szovjet fenntartásokra – s ez útjának talán legfontosabb eleme volt. Kifejtette, hogy a szovjet aggodalmak feltételezhetően abból származnak, hogy finnek organikus kapcsolatot teremtenek egy olyan szervezettel, amelyik nemzetek felettiséget kíván érvényesíteni a külső államokkal szemben a gazdaságpolitikában és politikai egységet akar a tagállamokból létrehozni. Azon kívül – így Kádár -, a finn csatlakozásra egy olyan időben kerül sor, amikor erős, szervezett ellennyomás van kibontakozóban a szocialista országokkal, az enyhülési folyamattal szemben. E körülmények között létrejövő csatlakozás olyan színezetet adhat a finn lépésnek, amilyet nyílván ők maguk sem akarnának. Magyarország és a többi szocialista ország harcolni fog azért, hogy ez a nemzetek felettiség velük szemben ne érvényesüljön. Magyarország továbbra is a tagállamokkal akar kétoldalú kereskedelmi tárgyalásokat folytatni és fel fog lépni a Közös Piac, mint csoportosulás és annak politikai elképzelései érvényesülése ellen. A magyar-szovjet kapcsolatokra a nyíltság a jellemző. Kádár szerint a szovjeteknek nem céljuk a magyar ügyekbe történő avatkozás, elemi érdekük a béke fenntartása, nem hiányzik Moszkvának sem több probléma, sem több terület. A Szovjetunió a barátaitól, együttműködő partnereitől nyíltságot, szolidaritás kíván. Természetesen figyelembe kell venni a nagy történelmi tapasztalatokkal rendelkező Szovjetunió érdekeit is – folytatta Kádár és hozzáfűzte, a döntő kérdés az, hogy a Szovjetunióhoz fűződő kapcsolatokban ne legyen egyetlen olyan momentum sem, amelyik akadályozhatná Moszkvát abban, hogy őszinte bizalommal legyen partnere iránt. A jelentés konklúziója szerint a látogatás alatt tapasztalható volt, hogy a finn vezetőket gondolkodóba ejtette az, amit Kádár mondott a Közös Piacról és a Szovjetunióról. A jelentés

tudomásulvételét követően a Politikai Bizottság helyeselte, hogy a látogatás tapasztalatairól „tájékoztassuk a szovjet elvtársakat”.[35]

Kekkonen 1976. november 17–22-i látogatására sajátos körülmények között került sor. (Ezt megelőzően Kekkonen 1975. március 21-én útban Jugoszláviába és március 25-én hazafelé rövid időre megszakította útját Budapesten és mindkét alkalommal találkozott Kádárral. 1975. március 26-i ülésén a Politikai Bizottság elfogadta Kádár szóbeli tájékoztatóját. (Jegyzőkönyv nem készült.[36]) Egyrészt Kádár ekkorra már túl volt egy sor igen fontos nyugati utazáson (Bécs, Bonn, Róma, Vatikán,), mely utazások megerősítették nemzetközi ázsióját s ugyanakkor, egyelőre meghúzták diplomáciai mozgásának határait, másrészt 1956 huszadik évfordulója sajátos összefüggés rendszerbe illesztette a finn elnök budapesti útját. A finnek úgy látták, hogy a magyaroknak a Kádárról alkotott kép volt a leglényegesebb ez alkalommal, mivel a látogatást előkészítő iratokban Puja Frigyes külügyminiszter felhívta a figyelmet a látogatás időzítésére és arra, hogy ki kellene használni az alkalomban rejlő lehetőségeket. Az évforduló miatt a rendszernek a nyugat erőteljes propagandatámadására lehetett számítania. Következésképpen Puja szemében legfontosabb a látogatás körüli publicitás volt: az írott sajtó mellett – amelynek még a látogatást megelőzően sokat kellett foglalkoznia Finnországgal, az ország külpolitikájával és magával Kekkonennel – a Magyar Televíziónak interjút kellett készítenie a finn köztársasági elnökkel, és azt november 10. körül le is kellett vetítenie.[37] A külügyi kormányzati szándékról árulkodott az is, hogy Kekkonen 1976-os látogatása és ötvenhat évfordulója előtt néhány héttel a Suomen Kuvalehti (?) egyik újságírója Magyarországra látogatott, és interjút készíthetett egy történésszel, aki 1956 tragédiáját a magyar történelem távlataiban értelmezte. Cikkében idézett egy másik, Nemeskürty Istvánnal készített interjúból is. Nemeskürty szerint Kádár az utóbbi háromszáz év magyar történelmének legragyogóbb államférfija. Kijelentette, hogy nem tagja a pártnak, de „Kádár oldalán áll (...) az általa választott út talán nem a legjobb, de biztosan az egyetlen járható út.” [38]

Az akkor érvényben lévő miniszteri rendeletnek megfelelően a Külügyminisztérium a Kádár–Kekkonen találkozót illetően ez alkalommal is „koncepciót” készített. A külügy azt javasolta, hogy a magas rangú vendéget Kádár fogadja és ő vezesse a magyar delegációt – de legyen jelen Losonczi mindenhol (bár ilyen alkalmakkor meg sem szólalt). A látogatásnak megkülönböztetett nyilvánosságot kell adni – így a koncepció –, mivel Kekkonen korunk egyik kiemelkedő államférfija – a béke, a biztonság, népek közötti barátság tekintetében. A Szovjetunióval és a többi szocialista országgal

[35] MOL M-KS 288.f.5/621
[36] MOL M-KS 288.f.5/660 (Találkoztak Helsinkiben is az EBEÉ záró aktusa során.)
[37] NYYSÖNNEN 2007: 19.
[38] Uo. 23.

kialakított baráti kapcsolatai révén példát mutatott a különböző társadalmi rendszerű országok egymás mellett élésének gyakorlati megvalósítására. Személyes érdemei ebben kiemelkedőek. A magyar fél törekedjen a tárgyalásokon ünnepélyes nyilatkozat aláírására, fejtse ki véleményét az időszerű nemzetközi kérdésekről, emelje ki, hogy a finnek jelenős szerepet vállalhatnak az északi államok szervezetében az enyhülés érdekében a térségben is. Azt a finn szándékot, hogy semleges országok EBEÉ-vel kapcsolatos tevékenységét felújítsa – helyesli Magyarország. Rendezetlen kérdések, nézeteltérések nincsenek. 1956 után a finnek nem tanúsítottak ellenséges magatartást, „disszidenseket" nem fogadtak be. A két ország közötti magas szintű érintkezések folyamatosak. Árucsere forgalom szintje elfogadható, de fejleszteni kell. Kulturális kapcsolatokat egyezmények szabályozzák, jó a viszony a társadalmi szervezetekkel is. 1968 augusztusa után a kapcsolatok tovább fejlődtek.[39] Kekkonen látogatása előtt a külügyminisztérium illetékes csoportfőnöke bekérte a budapesti szovjet nagykövetség tanácsosát és részletesen tájékoztatta az előkészületekről.

A szokásos forgatókönyv szerint lezajlott eseményről készült jelentés szerint a Kádárral folytatott tárgyalása során Kekkonen rövid tájékoztatót adott a finn belpolitikai helyzetről, a finn gazdaság állapotáról. Kiemelte, hogy a jelenlegi nehéz helyzetben nagyon fontosak a Szovjetunióhoz fűződő stabil kapcsolatok. Kifejtette, hogy a finn külpolitika kialakításánál nem a semlegesség meghatározása és formulázása a fontos, hanem az, hogy zavartalan és jó viszonyt tartsanak fenn a Szovjetunóval. A finn külpolitika iránya nem változik, nincs veszélyeztetve, tudják, hol a helyük a világban. Kekkonen a magyar álláspontal megegyező véleményt fejtett ki a leszerelési kérdésekről és a Közel-Keletről – amely magyar álláspont persze szó szerint megegyezett a szovjet álláspontal. Hangsúlyozta, hogy a finn és a magyar kormányzat véleménye a legtöbb nemzetközi kérdésben azonos vagy közel áll egymáshoz - idem. Elismeréssel szólt a magyar–finn kapcsolatokról, kiemelte, hogy nincsenek megoldatlan problémák, nagy figyelmet kell fordítani az együttműködés további fejlesztésére és elmélyítésére. Gazdasági kapcsolatok tekintetében sok a kiaknázatlan terület, élni kell a szerződések kínálta lehetőségekkel. Kádár e téren azt javasolta, hogy a két kormány kössön állategészségügyi, növényvédelmi valamint a kettős adóztatást elkerülő és hajózási megállapodást. Kekkonen ezzel egyetértett. A maga részéről Kádár ismertette a magyar helyzetet, kijelentette, hogy a társadalom széles tömegei támogatják „programunkat, tovább folytatjuk jól bevált politikánkat". Kádár kifejtette, hogy a magyar külpolitika alapja a Szovjetunióhoz való viszony. Jók a kapcsolatok a többi szocialista országgal és a harmadik világ országaival. Rámutatott a Közös Piac és az Egyesült Államok diszkriminatív kereskedelem politikájára. Nemzetközi téren ellentmondásos folyamatok vannak jelen – mondta. A magyar fél támogatja a Szovjetunió leszerelési kezdeményezéseit.[40]

A magyar értékelések szerint Kekkonen melegen támogatta Kádár lépéseit húsz évvel korábban és azt követően is.[41] (Bár Kekkonen véleménye az akkori külügyminiszter, Keijo Korhonen szerint nem volt annyira pozitív.)[42] Feltehetően ez is az oka volt annak,

[39] MOL XIX-J-1-j Finnország 53.doboz 003400/3
[40] MOL M-KS 288.f.5/706
[41] MOL KÜM TÜK XIX-J-1-j Finnország 53. doboz 003400/4
[42] NYYSÖNNEN 2007: 21.

hogy finn források szerint 1976-os tárgyalásaik során Kádár János ismét külön kitért 1956-ra, s panaszkodott Kekkonennek, hogy a nyugati újságok sajátságos módon ábrázolják Magyarországot. Az a bevett szokás, mondta, hogy két képet közölnek egymás mellett, az egyiket 1956-ból, s egy másik frissebbet, ezzel igazolván a fejlődést, ami szerintük a felkelésnek köszönhető. Így ezek a cikkek ugyan elismerően szólnak Magyarországról, másfelől azonban bírálják a Szovjetuniót és a többi szocialista országot – mondta. Kádár tudhatta, hogy a fentebb említett *Suomen Kuvalehti* képes újság is ezek közé a nyugati lapok közé tartozik. Kádár úgy vélte, hogy a finnek elhiszik, hogy társadalmi egyenlőség és béke van Magyarországon, és hogy a magyarok nem takargatnak semmit sem. [43]

A normális államközi kapcsolatok leglényegesebb területén – gazdasági és kereskedelmi, pénzügyi kapcsolatok – ez a találkozó sem hozott áttörést a kétoldalú viszonyban, s ez utóbbi továbbra is a politikai döntéshozók mérlegelésének volt kitéve. Szerencsére nem következett be a következő évtizedben olyan esemény, amely a finn-magyar kapcsolatok lappangó törékenységét aktivizálta volna. Kekkonen 1976-os budapesti látogatásával befejeződött a két politikus személyes találkozásainak története. Ez a történet számos tanulságot hordoz két olyan kisállamnak a kapcsolatáról, amelyik egy terjeszkedő világbirodalommal osztotta meg határát a hidegháború dermesztő korszakában.

Tahi, 2013. május.

[43] NYYSÖNNEN 2007: 20.